

Ak. soch. Vojtěch Adamec
Hyacintová 2819/6
106 00 Praha 10
Tel: 602742702
e-mail: vojtech.adamec@centrum.cz
web: www.vojtechadamec.cz

DOLNÍ CHABRY

Pilíř se sochou sv. Václava

ZPRÁVA Z VIZUÁLNÍHO RESTAURÁTORSKÉHO PRŮZKUMU A RESTAURÁTORSKÝ ZÁMĚR

I. Lokalizace památky:

Kraj: Praha

Okres: Praha

Obec: Praha-Dolní Chabry

Adresa: na křižení ulic Spořická a U Václava

Název památky: pilíř se sochou sv. Václava

Rejstříkové číslo památky: neevidovaná kulturní památka

II. Údaje o památce:

Autor: neznámý

Sloh: dozvuky baroka

Datace: 1822

Rozměry:

- základová deska z litého šalovaného betonu – 60 x 60 x 20 cm
- pilíř – 31,5 x 31 x 150 cm
- plintus sochy – 33 x 28 x 12 cm
- socha sv. Václava – 54 x 32 x 118 cm
- chybějící patka a hlavice – viz zákres v obrazové příloze zprávy

Materiál:

- pilíř i socha – jemnozrnný světle okrový místy spíše bělavý pískovec z místního proseckého pískovce
- nový křížek na vrcholu knížecí čapky sv. Václava – měděný plech

Dosavadní známé opravy a úpravy:

- mezi lety 1980 a 1983 rozebráno a přeosazeno ovšem bez hlavice a patky, doplněna část hlavy sochy světce
- při stavbě nového bytového domu na křižení ulic Spořická a U Václava na sklonku 2002 století, znovu přeosazeno na nový základ a komplexně restaurováno Zdeňkem Roudenským ovšem bez doplnění chybějících částí architektury pilíře

Použitá literatura a prameny:

- Jana Snížková - Martina Mrňavá , Dolní Chabry, pamětihodnosti a usedlosti na historických fotografiích, Praha 2020, s. 115-117.

III. Údaje o akci:

Vlastník, investor: Městská část Praha – Dolní Chabry

Termín realizace průzkumu: leden-únor 2023

Popis památky:

Pilíř se sochou sv. Václava stojí, jak ukazují nejstarší mapové podklady včetně císařského stabilního katastru ze 40. let 19. století víceméně na stejném místě. Jeho původní umístění bylo zachováno i při výstavbě nového bytového domu v roce 2002, po jehož dokončení bylo také provedeno zatím poslední komplexní restaurování tohoto kamenosochařského díla. Předtím byl pilíř restaurován mezi lety 1980 a 1983, protože na dochovaných snímcích je mimo jiné patrné domodelování části hlavy světce stejně jako to, že při přeosazení sochy byly odstraněny těžce poškozené části tohoto díla, a to hlavice roztržená kovovým čepem a patka. Tyto prvky v siluetě zachycuje snímek s bouřkou v roce 1980 a v detailu pak také snímek pilíře z roku 1978. Zde je také dobře patrné, jak moc byla zvláště profilovaná hlavice poškozena.

Z uvedeného vyplývá, že památka je v této chvíli svého druhu torzem, které sice může i takto existovat, ale především na styku mezi horní plochou dřívku pilíře a spodní plochou plintu sochy je zřejmé, že mezi nimi byl nějaký prvek, který dnes chybí. Plintus totiž svou šířkou přesahuje šířku dřívku pilíře. V tuto chvíli se tedy celá památka skládá z betonového základu, pilíře se zbytky sekaného nápisu na čelní straně v rytém rámu, a sochy světce zdvíhající se z vysokého plintu hranolového tvaru.

Sv. Václav je zobrazen v tradiční ikonografii, tj. jako rytíř a kníže země české. Stojí oděný do rytířské zbroje doplněné pláštěm. Svou pravou rukou se opírá o štít s reliéfně provedenou svatováclavskou orlicí. Levou rukou svírá žerď praporce, jehož mohutná drapérie spadá až k plintu. Plášť je podšitý hermelínem, kolem pasu má uvázanou drahocennou látku zdobenou třásněmi a na hlavě má knížecí čapku, která vrcholí křížkem.

Samotné sochařské zpracování postavy světce, včetně takových detailů jako je tvar štítu s orlicí nebo jemně vysekaný motiv převázání pásu odkazují k inspiraci sochou z platzerovského okruhu, tedy z jedné z nejvýznamnějších sochařských dílen závěru baroka, jejíž tradice a činnost přesáhla až do začátku druhé poloviny 19. století.

Nejen socha, ale i celkové řešení této památky vychází z barokních děl tohoto typu, kterých vznikalo v průběhu 17. a 18. století nesčetné množství. Světec či zobrazení Panny Marie popř. Nejsvětější Trojice jsou umístěny na sloup či pilíř, díky čemuž se dané místo dostává pod ochranu světce a současně je tímto aktem světec oslaven podobným způsobem jako římská císařovna, kterým byly po vítězných taženích stavěny tzv. triumfální sloupy.

Podle dochované legendy je tato památka původní stojící v obci Horní Chabry spojena s Václavem Napravilem, který se v Horních Chabrech usadil v roce 1821. Nápis na čelní straně pilíře je velmi obtížně čitelný, a to i díky pozdějším velmi četným graffiti, ale i jiným mechanickým poškozením. Je však zřejmé, že nápis byl dvojjazyčný. V horní části je nápis německy. Z této části je čitelné slovo „Zum“, tedy „K“. Dolní část nápisu je česky a její znění, které také najdeme v místní kronice Karla Dvořáka, je:

„Na památku
od jeho
věrného
ctitele
1822.“

Tento drobný sochařsko-architektonický monument je zajímavý nejen jako doklad toho, jak dlouho u nás rezonoval výtvarný názor období baroka, ale také tím, že byl proveden z málo užívaného nedaleko odsud těžného proseckého pískovce. Je tak dokladem lokální úcty k danému našemu hlavnímu zemskému patronovi, pomníkem upomínajícím na svého objednavatele a událost, která jeho vznik provázela, ale také upomínkou na materiál, který se k realizaci sochařských děl užíval jen velmi zřídka.

Metody restaurátorského průzkumu:

Vzhledem k jednoznačnému určení charakteru a rozsahu poškození i stanovení jejich hlavních příčin byl stav památky v danou chvíli posouzen pouze na základě vizuálního restaurátorského průzkumu, jehož součástí bylo také provedení základní fotodokumentace stávajícího stavu tohoto díla.

Výjimku představovalo provedení sondy u paty nového betonového základu, pomocí níž měla být ověřena hloubka základu, který se zdál být vzhledem k výraznému naklonění památky, nedostatečný.

IV. Vyhodnocení restaurátorského průzkumu:

Pilíř se sochou sv. Václava stojí sice na suchém a osluněném místě, ale klíčovou závadou jejího stávající stanoviště je nedostatečně hluboký základ, provedený v rámci jejího posledního restaurování zhruba před dvaceti lety. Tento základ totiž nesahá do zámrzné hloubky a má podobu poměrně nízké betonové desky, která jen mírně přesahuje rozměry základny pilíře. Díky tomu, že došlo k sesednutí podloží pod touto základovou deskou se celý pilíř naklonil natolik, že by mohlo dojít k jeho zřícení.

Vedle uvedené nestability pilíře patří k dalším závadám, které vyžadují bezodkladný restaurátorský zásah, rozsáhlé trhliny na obou bočních stranách pilíře, které dokládají roztrhání této části památky spojovacím čepem z korodujícího železa. V tuto chvíli nelze říci, zda se jedná o obnovení defektu vzniklého v minulosti, jehož příčina, tj. zmíněný železný čep, byl při posledním restaurování odstraněn, nebo zda čep v pilíři zůstal.

Kromě těchto dvou trhlin ohrožujících další existenci tohoto díla se objevují drobnější trhlinky také na jiných místech, dochází např. k drcení jednoho z dolních rohů pilíře a další trhliny se objevují v těsném sousedství s modelačními doplňky, a to jak na pilíři, tak na soše.

Modelační doplňky obecně jsou totiž hloubkově degradované, odlučují se na mnoha místech od originálního kamene, sprašující nebo do konce již odpadly, jako např. modelace okraje horní části štítu s orlicí přidržívaného sv. Václavem. Všechny se bez výjimky opticky vydělují, protože byly provedeny z výrazně světlejšího materiálu než je barva původního pískovce a současně došlo postupně k setření lokální barevné retuše, která tyto doplňky původně s povrchem originálního kamene sjednocovala.

Tyto doplňky sanovaly poměrně rozsáhlá a četná mechanická poškození památky, k nimž v minulosti docházelo. O vandalských útocích na tento objekt dodnes svědčí početná rytá graffiti, z nichž mnohá nebyla při restaurování tmelena.

Kromě uvedených defektů musíme ještě připomenout, že povrch všech částí památky je pokryt nesouvislou vrstvou prachových depozit a lokálně také biokorozí zastoupenou především řasou. Místy se objevuje silikátová krusta a lokálně lze na povrchu kamene rozeznat také drobné pozůstatky starších povrchových úprav, jimiž byla bezpochyby kdysi socha opatřena.

Závěr:

Stav pilíře se sochou sv. Václava je havarijní, tudíž vyžaduje provést v brzké době komplexní restaurování tohoto díla. V prvé řadě je třeba obnovit stabilitu celé památky a dále pak sanovat všechna poškození i omezit jejich výše popsané příčiny.

V. Koncepce restaurátorského zásahu:

Restaurování by mělo v zásadě proběhnout kombinací konzervační a rekonstrukční metody. Stabilitu památky bude možné obnovit pouze jejím rozebráním a následným opětovným osazením na nový základ provedený tentokrát do zámrzné hloubky.

Vzhledem k výše uvedeným defektům se domníváme, že pro větší stabilitu díla a jeho trvanlivost by bylo žádoucí také doplnit stávající torzo o chybějící díly, patku a hlavici pilíře. Ty by měly být vysekány z jemnozrnného pískovce obdobné barevnosti a struktury.

Ostatní etapy restaurování mohou být vedeny více konzervačním způsobem. Ten by měl mít vliv nejen na rozsah nových modelačních doplňků, ale i na míru čištění povrchu kamene a na rozsah a charakter závěrečné barevné retuše. Ani jeden z těchto postupů by neměl vést k tomu, aby památka vypadala po restaurování jako „nová“.

VI. Postup restaurátorských prací včetně návrhu použitých materiálů a technologických postupů:

1. biocidní ošetření pomocí roztoku přípravkem Mechstop fy Imesta
2. mechanické odstranění degradovaného spárování a uvolněných modelačních doplňků
3. očištění a omytí s užitím teplé vody, smáčedel a nízkotlaké páry (v průběhu čištění bude brán zřetel na maximální zachování původní patiny kamene i případných pozůstatků starších povrchových úprav)
4. demontáž celého díla pomocí těžkého lešení a patřičné zvedací techniky a odvezení demontovaných částí díla do ateliéru restaurátora
5. technologická pauza na snížení vlhkosti kamene
6. konsolidace kamene prostředkem na bázi ethylesteru kyseliny křemičité – Ifest OH 100 fy Imesta (v případě pilíře určitě vakuově, jinak nejspíše pouze povrchovým smáčením)
7. technologická pauza pro zesíťování zpevňovacího přípravku
8. proinjektování a prolepení všech trhlin pomocí prostředku na akrylátové bázi Paraloid B 72 fy Imesta popř. pomocí injektážního prostředku na kámen Ledan
9. variantně zhotovení chybějících částí architektury pilíře (hlavice a patky, podle níže přiloženého nákresu a starší fotodokumentace z roku 1978) z jemnozrnného pískovce z lokality Vyhnánov
10. provedení nového základu do zámrazné hloubky
11. opětovné osazení všech částí variantně včetně prvků zhotovených z Vyhnánovského pískovce pomocí vápenné malty a kovových spojovacích prvků z nerez oceli patřičné délky a průřezu
12. provedení lokálních modelačních doplňků umělým kamenem na minerální bázi barevností a strukturou odpovídajícím původnímu kameni v daném místě
13. doplnění chybějícího spárování vápennou maltou
14. lokální barevná retuš minerálními pigmenty fy Bayerrfox rozpuštěnými v 3% roztoku přípravku na akrylátové bázi – Primal AC 35
15. preventivní biocidní ošetření přípravkem Mechstop fy Imesta, hydrofobizace pískovcových částí kříže siloxanovým prostředkem IW 290 fy Imesta
16. závěrečná restaurátorská zpráva

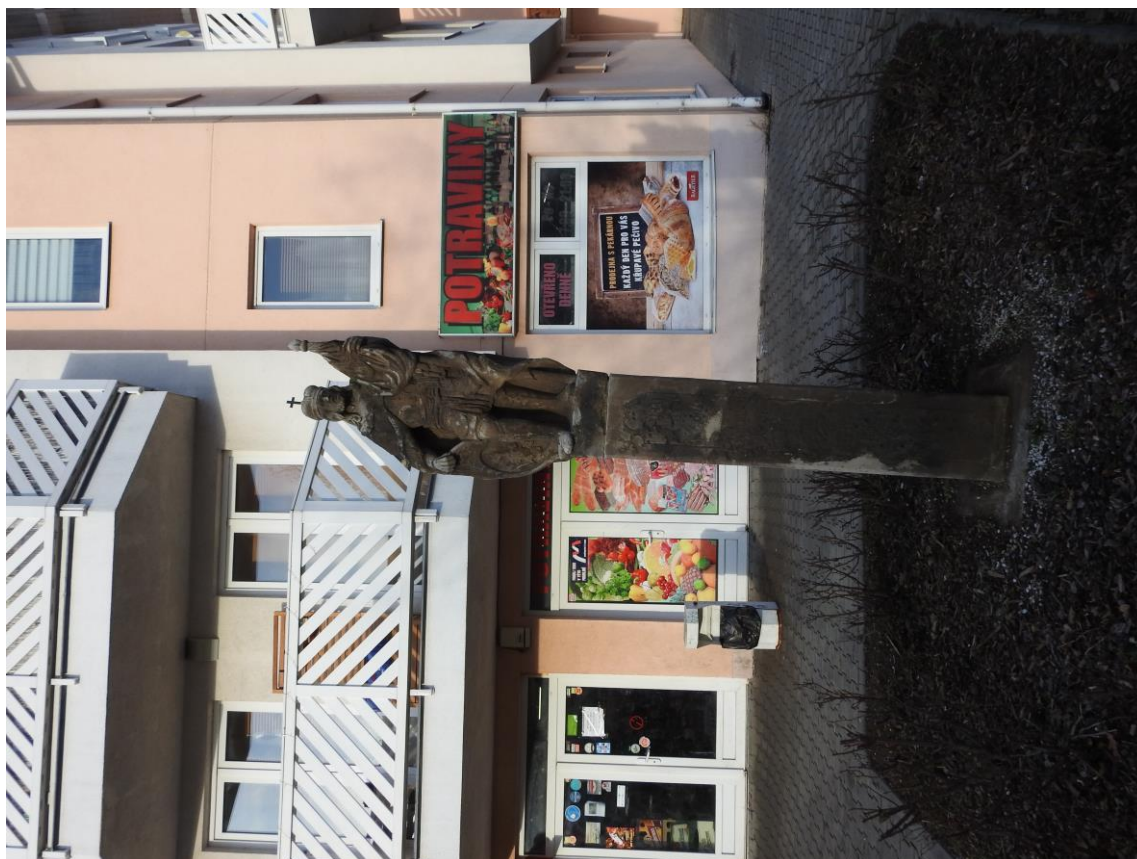
Veškeré práce budou dokumentovány a konzultovány se zástupcem investora.

V Praze, dne 7. března 2023

Ak. soch. Vojtěch Adamec

Přílohy: - Fotodokumentace

Fotodokumentace

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na čelní stranu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na levou boční stranu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, pohled na pravou boční stranu pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, pohled na zadní stranu pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail horní části čelní strany pilíře s německou částí nápisu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail střední části čelní strany pilíře s německou částí nápisu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail střední části čelní strany pilíře s českou částí nápisu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail dolní části čelní strany pilíře s českou částí nápisu – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail trhliny, modelačních doplňků a rytých graffiti v horní části pravé boční strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail trhliny, modelačních doplňků a rytých graffiti ve střední části pravé boční strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail trhliny, modelačních doplňků a rytých graffiti v horní části levé boční strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail trhliny, modelačních doplňků a rytých graffiti ve střední části levé boční strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail rozdrčení rohu a modelačních doplňků v dolní části levé boční strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail modelačních doplňků a rytých graffiti v horní části zadní strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail modelačních doplňků a rytých graffiti ve střední části zadní strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail modelačních doplňků a rytých graffiti v dolní části zadní strany pilíře – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na čelní stranu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na zadní stranu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na levou boční stranu sochy
– stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, celkový pohled na pravou boční stranu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail čelní strany plintu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail zadní strany plintu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail horní části čelní strany sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail střední části čelní strany sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail dolní části čelní strany sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail dolní části čelní strany sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail horní části pravé boční strany sochy – stávající stav

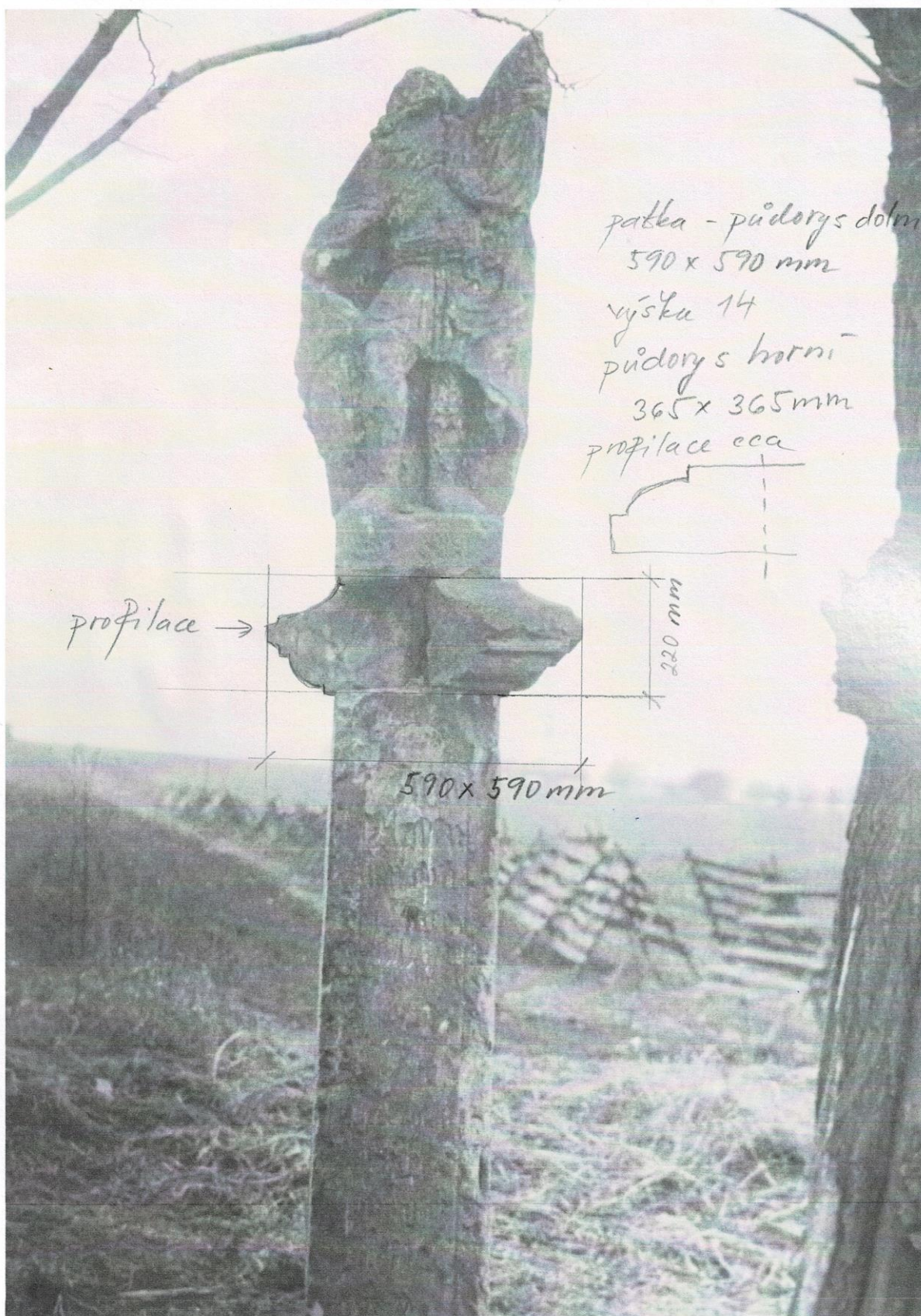
Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail dolní části pravé boční strany sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail sondy do základu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava, detail sondy do základu sochy – stávající stav

Praha-Dolní Chabry, pilíř se sochou sv. Václava – kopie snímku sochy z roku 1978 se zákresem rozměrů a profilace chybějících prvků (patka a hlavice)

Praha-Dolní Chabry, pilř se sochou sv. Václava – výřez z císařského stabilního katastru z roku 1842 se šipkou označující umístění památky